

ELŻBIETA OSTROMEŃKA

Dział Rękopisów ZNiO

DOLNOŚLĄSKI FESTIWAL NAUKI
W ZAKŁADZIE NARODOWYM IM. OSSOLIŃSKICH
W LATACH 1998–2016

Dolnośląski Festiwal Nauki jest imprezą popularnonaukową organizowaną rocznie we wrześniu przez wyższe uczelnie Wrocławia, instytuty Polskiej Akademii Nauk oraz środowiska pozauczelniane jako edycja stacjonarna. W październiku natomiast trwają sesje wyjazdowe organizowane początkowo w Jeleniej Górze, Legnicy i Wałbrzychu, a od 2012 roku – także w Zgorzelcu, Dzierżonowie, Głogowie, Bystrzycy Kłodzkiej, Ząbkowicach Śląskich oraz Lubinie. Zgodnie z ideą Festiwal oferuje różnorodną ofertę wykładów, dyskusji panelowych, pokazów, filmów, warsztatów oraz prezentacji. Imprezy adresowane są do szerokiego grona odbiorców, niezależnie od ich wieku i wykształcenia – do wszystkich osób interesujących się nauką, ciekawymi zjawiskami zachodzącymi w otaczającym nas świecie oraz kulturą i sztuką.

Głównym adresatem jest młodzież szkolna, gimnazjalna i licealna, która wraz z nauczycielami przybywa nie tylko z Wrocławia, ale też z całego Dolnego Śląska. Dużą część słuchaczy stanowią także dorośli i osoby starsze, pragnące poszerzyć swoje zainteresowania (zob. programy Dolnośląskiego Festiwalu Nauki z lat 1998–2007).

Inauguracja imprezy miała miejsce we wrześniu 1998 roku pod nazwą: Festiwal Nauki Środowiska Wrocławskiego. Dzięki temu zamierzeniu młodzież mogła zwiedzać niedostępne dotąd laboratoria czy oglądać najcenniejsze zbiory z bibliotecznych skarbców. Koordynatorem środowiskowym Festiwalu została prof. dr hab. Aleksandra Kubicz, inicjatorka i twórczyni pierwszych festiwali, która funkcję tę piastowała do roku 2002. W Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich funkcję koordynatora pełniła natomiast Wanda Sonnak, kierownik Działu Rękopisów. Już od pierwszej edycji Festiwal cieszył się dużym powodzeniem. Gości festiwalowych witał na dziedzińcu Ossolineum, wraz

z Wandą Sonnak, dyrektor Adolf Juzwenko. Hasło festiwalowe brzmiało: „Czym jest Ossolineum dla humanistyki polskiej”. Spotkania odbyły się 24 i 25 września w godzinach od 11.00 do 13.00. Ekspozycje i prezentacje objęły zbiory specjalne i muzealne. I tak Dział Rękopisów pokazał rękopisy i dokumenty królewskie *Polscy królowie elekcyjni XVII wieku* (Maciej Matwijów); Śląsk na dawnych mapach (XVI–XVIII wieku) przedstawił Gabinet Kartografii, którego kierownik Roman Wytyczak zaprezentował najciekawsze mapy i atlasy tego okresu. Dział Dokumentów Życia Społecznego zorganizował prezentację dotyczącą Wrocławskiego Teatru Pantomimy (Krystyna Sławińska). W Gabinetecie Numizmatyczno-Sfragistycznym zaprezentowano *Skarb średniowieczny z Kujaw* (Barbara Butent-Stefaniak) oraz *Pieczęć dawniej i dziś* (Władysław Fabijański). Całość koordynowała Gabriela Sukiennik, kierownik Gabinetu.

Gabinet Grafiki przedstawił temat *Jak rysowano w Niderlandach* (Leszek Machnik). Pokazy i prelekcje odbywały się w czytelnich poszczególnych działów i gabinetów bądź też na korytarzach ossolińskich. Zainteresowanie, z jakim spotkały się festiwalowe imprezy, przeszło nasze najśmielsze oczekiwania. Bogata oferta wykładów, pokazów i wystaw okazała się trafiona. Uczestnicy skorzystali z wyjątkowej możliwości obejrzenia cennych zbiorów z bliska. Dla wielu z nich był to pierwszy kontakt z biblioteką naukową oraz ze zbiorami muzealnymi. W czasie trwania imprez festiwalowych na budynku Ossolineum powiewały flagi festiwalowe, a o prelekcjach i pokazach informowały plakaty.

W roku 1999 w dniach 24–25 września w ramach spotkań festiwalowych zaprezentowano zbiory i wygłoszono następujące prelekcje: *Druki medyczne XVI–XVIII wieku* z Działu Starych Druków (Wiesław Tyszkowski); z Gabinetu Grafiki *Malarstwo angielskie XVII–XVIII wieku* (Stanisław Kozak); z Gabinetu Numizmatyczno-Sfragistycznego *Najstarsza moneta polska* (Elżbieta Baran); z Działu Rękopisów *Rękopisy Marka Hłaski* (Elżbieta Ostromęcka). Wykładów wysłuchało łącznie 250 osób. Największym zainteresowaniem cieszyła się prezentacja rękopisów M. Hłaski oraz wystawa malarstwa angielskiego. Festiwal odbywał się pod hasłem „Ossolińskie zbiory specjalne”.

Już w następnym, 2000 roku Ossolineum odwiedziło 500 osób. W dniach festiwalowych 21–23 września goście mogli wysłuchać prelekcji: Iwony Zygmuntovicz (Dział Dokumentów Życia Społecznego) *W dwudziątą rocznicę „Solidarności”*; Elżbiety Ostromęckiej (Dział Rękopisów) *Rękopisy Rafała Wojaczka*; pracowników z Gabinetu Numizmatyczno-Sfragistycznego: Elżbiety Baran i Barbary Butent-Stefaniak *Skarby monet* oraz Łukasza Koniarka *Obrona Lwowa w odznakach i odznaczeniach*. Wystawy ossolińskie oglądali uczniowie klas licealnych z Wrocławia, Dzierżoniowa, Długołęki oraz Jeleniej Góry.

O tym, że Festiwal spełniał swoje zadania, może świadczyć frekwencja z 2001 roku. Nazwę wydarzenia zmieniono wówczas na: Dolnośląski Festiwal Nauki, co wiązało się również z wydłużeniem kolejnych edycji oraz zmianą formuły samego Festiwalu. Ossolineum również poszerzyło swoją ofertę, a wykłady i prelekcje odbywały się przez trzy dni: 20–22 września w godzinach od 11.00 do 14.00. W tym

czasie ossolińskie zbiory wydobyte z bibliotecznych i muzealnych skarbców obejrzało ponad 1100 osób. Przybyli uczniowie ze szkół wrocławskich, bibliotekarze bibliotek wojskowych Śląskiego Okręgu Wojskowego, ale także, co należy podkreślić, młodzież z Lubina, Jakubowic, Jelcza, Długołęki, Kłodzka, Jeleniej Góry, Góry Śląskiej oraz Piły. Tytuły prelekcji Działu Rękopisów: *Rękopisy inaczej – rysunki Słowackiego, zielnik E. Orzeszkowej oraz sztambuchy* (Elżbieta Ostromecka); *Filmowe hity w rękopisach – powieści Henryka Sienkiewicza* (Hanna Kulesza); Gabinetu Numizmatyczno-Sfragistycznego: *Monety i medale śląskie* (Elżbieta Baran); *Pamiętki legionowe* (Łukasz Koniarek); Gabinetu Grafiki: *Dawne karty do gry* (Stanisław Kozak); Działu Starych Druków: *Ignacy Krasicki – pisarz Oświecenia* (Wiesław Tyszkowski); Gabinetu Kartografii: *Terytoria polityczne i administracyjne w dawnej kartografii ziem polskich* (Mariusz Dworsatschek).

Wanda Dybalska w artykule *Co zobaczyliśmy za zamkniętymi drzwiami Ossolineum* („Gazeta Wyborcza”, 28 września 2001) tak opisywała wydarzenia festiwalowe:

Wydaje się, że podłoga jęczy pod wiekowym ciężarem, na każdy metr kwadratowy przypada jakiś pół tony. Najcięższa książka w tej kolekcji waży 17 kilogramów. To i tak mało, śmieje się dr Wiesław Tyszkowski, kierownik Działu Starych Druków. Chlubą ossolińskiego zbioru są XVI-wieczne polonika... [...] Zielnik [Elizy Orzeszkowej] oglądam na wdechu – bajeczne kompozycje na kolorowym jedwabiu, ułożone z kwiatów, ziół, zbóż i traw. Nie wiedziałam, że pani Eliza miała takie niezwykle zainteresowania.

W roku 2002 obchodzono już skromny jubileusz pięciolecia Dolnośląskiego Festiwalu Nauki. Koordynator DFN prof. Aleksandra Kubicz podziękowała wszystkim uczestnikom i organizatorom za owocną współpracę i zaangażowanie na rzecz Festiwalu. O zbiorach ossolińskich w dniach 19–21 września opowiadali: z Działu Dokumentów Życia Społecznego: Iwona Zygmuntowicz i Sebastian Ligarski, *Kultura studencka we Wrocławiu na plakatach i fotografiach*; z Działu Rękopisów: Maciej Matwijów, *Uniwersytet i Ossolineum, historia i terażniejszość – związki obu instytucji*; Hanna Kulesza, *„Zemsta” i inne utwory Aleksandra Fredry w Ossolineum*; z Gabinetu Numizmatyczno-Sfragistycznego: Barbara Butent-Stefaniak, *Portrety Habsburgów na monetach i medalach XVII–XVIII wieku*; Władysław Fabijański, *Zbiory sfragistyczne w Ossolineum*. I tym razem przybyły grupy uczniów z Wrocławia, a także m.in. z Oławy i Szklarskiej Poręby. Ossolineum odwiedziło ok. 500 osób. Spośród wystaw, które tematycznie wiązały się z Uniwersytetem, szczególnym zainteresowaniem cieszyła się ekspozycja połączona z prelekcją dotyczącą kultury studenckiej.

W 2003 roku koordynatorem środowiskowym Festiwalu została prof. dr hab. inż. Kazimiera A. Wilk. W Ossolineum program festiwalowy w dniach 11 i 15 września przedstawiał się następująco: z Gabinetu Grafiki zbiory prezentowali: Stanisław Kozak, *Exlibris amerykański XIX–XX wieku*; Małgorzata Mięka, *Pamiętki polskie. Wydawnictwa graficzne z okresu Wielkiej Emigracji we Francji*; Leszek Machnik, *Prawda czy propaganda? Fotografie z okresu powstania styczniowego*; z Gabinetu Numizmatyczno-Sfragistycznego wystąpili: Elżbieta Baran, *Od*

denara do talara. *Mennictwo polskie XV–XVII wieku*; Łukasz Koniarek, *Portret Józefa Piłsudskiego na medalach, odznakach i monetach*; z Działu Rękopisów: Elżbieta Ostromęcka, *Pisarze Wrocławia*; i Agnieszka Knychalska, *Sejm wczoraj i dziś*. Podsumowujące spotkanie Rady Programowej odbyło się w Ossolineum w kawiarce „U Hrabiego”.

I tym razem o wydarzeniach festiwalowych ciekawie pisała Wanda Dybalska („Gazeta Wyborcza”, 11 września 2003), odnosząc się do prelekcji dotyczącej pisarzy wrocławskich:

Do Działu Rękopisów Ossolineum trafiają m.in. pamiątki po wielu znanych wrocławianach: pisarzach, poetach, uczonych. Jeżeli chcecie je zobaczyć, zajrzyjcie na ossolińskie wystawy przygotowane specjalnie na Festiwal Nauki. [...] Wielu znanych literatów odwiedziło nasze miasto, ale na tej wystawie będą tylko ci, którzy we Wrocławiu znaleźli swoje miejsce na ziemi: Tadeusz Różewicz, Rafał Wojaczek, Ewa Szumańska, Marianna Bocian, Stanisław Chaciński... To rzadka okazja, żeby zajrzeć do zbiorów Działu Rękopisów ZNiO.

W 2004 roku w ramach VII DFN w Ossolineum miały miejsce następujące wykłady: *Portrety cesarzy rzymskich na monetach* Adama Deglera (Gabinet Numizmatyczno-Sfragostyczny); *Nobel literacki* Elżbiety Ostromęckiej (Dział Rękopisów); *Wrocław przed 500 laty* Arkadiusza Dobrzynieckiego (Gabinet Grafiki).

Organizatorzy starali się, aby program Festiwalu był odpowiedzią na najważniejsze dylematy cywilizacyjne współczesnego świata. Z każdym rokiem udoskonalano jego formułę i organizację. Wprowadzono podziały na panele i grupy tematyczne, odpowiednie oznaczenia wieku uczestników: dla uczniów szkoły podstawowej, gimnazjum, liceum oraz dla dorosłych i bez ograniczeń wiekowych. Pojawiły się kategorie imprez, m.in. „Wartości duchowe i humanistyczne. Smak historii”, „Uroda kształtów, dźwięków i gestów”, „Pytanie o sumienie i godność człowieka”, „Intelektualna wspinaczka człowieka” i wiele innych. Umieszczenie w jednym panelu przedsięwzięć proponowanych przez różnych organizatorów pozwalało odszukać propozycje, które są najbardziej interesujące dla tej czy innej osoby. Program festiwalu stał się dostępny nie tylko w wersji klasycznej, wydaniu papierowym, ale także internetowej. Poza prezentacjami uczelni, instytutów PAN i instytucji kulturalnych przewidziane były również imprezy środowiskowe. W ich ramach odbyły się uroczysta inauguracja i zakończenie Dolnośląskiego Festiwalu Nauki.

W 2005 roku w ramach VIII edycji DFN w dniach 19 i 20 września przebiegającej pod hasłem „Sapare aude! Miej odwagę być mądrym!” prelekcje zostały wygłoszone przez Elżbietę Baran (Gabinet Numizmatyczno-Sfragistyczny), *Pieniądź za czasów księcia Józefa Poniatowskiego*; oraz Agnieszkę Knychalską (Dział Rękopisów), *Kuchnia polska przez wieki*. Jakie potrawy pojawiały się na stole królewskim Władysława Jagiełły? Czy królowa Jadwiga lubiła słodycze? Jaki był smak staropolski? Na te i inne ciekawe pytania można było znaleźć odpowiedź, uczestnicząc w wykładzie. W zajęciach połączonych z wystawą eksponatów, takich jak rachunki dworu Jagiełły i królowej Jadwigi czy spis inwentarzowy piwnicy Adama Małachowskiego z 1767 roku, uczestniczyła grupa ok. 50 osób. Goście festiwalowi

oczekujący na prelekcje mogli odwiedzić ossolińską wystawę *Nie ma wolności bez Solidarności*.

Podczas IX edycji DFN w 2006 roku warto było wziąć udział również w imprezach środowiskowych i wysłuchać wykładu prowadzonego przez znanego językoznawcę, strażnika kultury języka polskiego – prof. dra hab. Jana Miodka. Profesor, którego barwne prelekcje od wielu już lat uświetniają Festiwal, wygłosił wykład pt. *Co w języku można przewidzieć?* Nowością w programie było wprowadzenie formy pasażu naukowego, czyli zamkniętego merytorycznie i przestrzennie cyklu prezentacji. W Ossolineum 18 i 19 września wykłady wygłosiły i zaprezentowały zbiory: Elżbieta Ostromęcka (Dział Rękopisów), *Botaniczna pasja Elży Orzeszkowej – zielniki*; oraz Grażyna Rolak (Dział Starych Druków), *W aptece i w ogrodzie. Rośliny użytkowe i ozdobne w dawnej księżce (XV–XVIII wiek)*. Tym razem wszystkie wykłady i prezentacje mogły przenieść się z czytelnicy i korytarzy do sali barokowego refektarza Ossolineum, który do lat dziewięćdziesiątych XX wieku był niedostępny, gdyż znajdował się w nim magazyn Działu Rękopisów. Dopiero po restauracji zabytkowego pomieszczenia, przeprowadzonej w latach 2004–2006, przywrócono mu reprezentacyjny charakter. Dzięki temu odzyskano jeden z piękniejszych refektarzy na Dolnym Śląsku, zapomniane dzieło sztuki śląskiej XVII wieku. Samo wnętrze, które ma ponad 300 lat, z malowidłami i barokowymi stiukami, stanowiło dużą atrakcję turystyczną. „Po freskach kaplicy św. Elżbiety przy katedrze wrocławskiej jest to także najwcześniejszy, największy i najważniejszy obecnie zachowany zespół siedemnastowiecznego barokowego malarstwa ściennego we Wrocławiu...” – pisał Ryszard Hołownia w swoim opracowaniu *Dawny refektarz w gmachu głównym Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu*. Obecnie może pełnić on funkcję sali wystawienniczej i konferencyjnej.

W 2007 roku X Dolnośląski Festiwal Nauki przywitał uczestników hasłem „Nie bój się wiedzy – odkrywaj otaczający świat”. W Auli Leopoldyńskiej na Uniwersytecie Wrocławskim nastąpiła uroczysta inauguracja 10. jubileuszowego Dolnośląskiego Festiwalu Nauki. Przez dziewięć kolejnych dni (od 16 do 25 września) wrocławskie uczelnie, instytuty, placówki kultury i nauki były otwarte dla wszystkich zainteresowanych. Organizatorzy przygotowali ponad 770 imprez (wykładów, pokazów, warsztatów, wycieczek i innych ciekawych form) w niezwykle szerokim spektrum tematycznym, z przekonaniem, że każdy znajdzie coś dla siebie. Z okazji jubileuszu dziesięciolecia Festiwalu, którego głównym przesłaniem było i jest promowanie nauki w społeczeństwie, zasłużeni pracownicy otrzymali dyplomy gratulacyjne.

W Ossolineum wykłady i pokazy przygotowali: Małgorzata Mikula z Gabinetu Grafiki, *Futek paradny – czyli skąd się biorą tematy w sztuce* (wykład i pokaz na temat grafiki artystki Małgorzaty Stanielewicz, absolwentki Katedry Grafiki w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych we Wrocławiu); Robert Forsyjak-Wójciński z Gabinetu Numizmatyczno-Sfragistycznego, *Sfragistyka cechowa XV–XIX wieku*; oraz Mariusz Dworsatschek z Gabinetu Kartografii *Mapa dawniej i dziś*.

Tak o Festiwalu pisali jego organizatorzy, m.in. prof. Aleksandra Kubicz:

Dziesięć lat już minęło od pierwszego Festiwalu Nauki we Wrocławiu, który odbył się we wrześniu 1998 roku. Zorganizowanie go było dla mnie jednym z najtrudniejszych przedsięwzięć. Nikt nie wiedział, co to jest Festiwal Nauki i komu oraz czemu ma służyć. Kiedy patrzę na nasze festiwale z perspektywy tych dziesięciu lat, muszę przyznać, że nawet w najśmielszych oczekiwaniach nie przypuszczałam, że pierwotny zamysł zorganizowania jednorazowego spotkania przerodzi się w tak gigantyczną i, jak się okazało, społecznie pożyteczną imprezę. Tak duży odzew społeczeństwa na naszą ofertę był dla nas wręcz zaskoczeniem, a w podsumowaniu wydarzeń 1998 r. Festiwal Nauki został uznany przez media za najważniejsze wydarzenie roku we Wrocławiu i na Dolnym Śląsku.

Prof. Kazimiera Wilk:

Mija 10 lat od powstania Dolnośląskiego Festiwalu Nauki. Przez ten czas przygotowaliśmy prawie 5000 imprez z różnych dziedzin nauki, kultury i sztuki. Na ten wynik składa się coroczna praca ponad tysiąca pracowników naukowych uczelni wrocławskich, instytutów PAN, instytucji kultury, doktorantów, studentów, pracowników administracyjnych i tych wszystkich niewymienionych, bez których żadna edycja Festiwalu by się nie udała...

Wydawało się, że będzie jedynie weekendową atrakcją, a tymczasem rozwinął skrzydła. Dzisiaj Festiwal Nauki – to największa impreza popularyzująca wiedzę na Dolnym Śląsku. Każdego roku przyciąga tłumy; nie tylko dzieci i młodzież, ale również starszyszków. W ubiegłym roku na festiwalowych imprezach odnotowano 75 tysięcy odwiedzin! Największe wrocławskie uczelnie nie mają tylu studentów... każdy wybierze coś dla siebie.

(Dolnośląski Festiwal Nauki 1998–2007. 10 lat DFN)

XI edycji imprezy organizowanej przez wrocławskie środowisko akademickie i artystyczne, która we Wrocławiu odbyła się w dniach 18–24 września 2008 roku, poświęcało hasło: „Poszerzaj horyzonty – podróż po świecie nauki”. Ster nad przedsięwzięciem przejął prof. dr hab. Adam Jezierski z Wydziału Chemii Uniwersytetu Wrocławskiego. W Ossolineum koordynatorem Festiwalu została Elżbieta Ostromęcka, kierownik Działu Rękopisów, która tę funkcję pełniła do roku 2016. Ossolineum, w ramach imprez wiodących, zaprosiło na wykłady: *Polskie orły wojskowe w XX wieku* Łukasza Koniarka (Gabinet Numizmatyczno-Sfragistyczny); *Jerzy Grotowski w zbliżeniach* Hanny Kuleszy (Dział Rękopisów) i Iwony Zygmuntovicz (Dział Dokumentacji Życia Społecznego) oraz *Właśnie kupilem grafikę* Małgorzaty Mikuły (Gabinet Grafiki). W czasie trwania Festiwalu Ossolineum odwiedziło ponad 380 osób, zorganizowane grupy młodzieży szkolnej m.in. z Zespołu Szkół Gastronomicznych oraz młodzież niepełnosprawna uczestnicząca w warsztatach terapii zajęciowej. Spoza Wrocławia przyjechała młodzież z Góry Śląskiej, Lubania, Oławy, Wilczyc oraz pracownicy Powiatowej Biblioteki z Milicza. Szczególnym zainteresowaniem cieszyły się pokaz i prelekcje dotyczące działalności Jerzego Grotowskiego. W takim wymiarze archiwum Jerzego Grotowskiego zostało zaprezentowane po raz pierwszy.

Od 2009 roku Festiwalem kierował dr hab. Kazimierz Orzechowski, profesor Uniwersytetu Wrocławskiego. Hasło tej edycji – „Wyobraźnia i myśl sięgają dalej niż do gwiazd” – nawiązywało do ogłoszenia przez ONZ 2009 roku Międzynarodowym Rokiem Astronomii. Nauka sięga jednak dalej „niż do gwiazd” i dlatego znalazło się na Festiwalu również wiele propozycji z innych dyscyplin nauki, sztu-

ki i kultury. Zrezygnowano z podziału na imprezy realizowane przez poszczególne placówki, uszeregowano je w programie tematycznie (Program Dolnośląskiego Festiwalu Nauki).

Sympatycy Dolnośląskiego Festiwalu Nauki, którzy odwiedzili Ossolineum, mogli wysłuchać wykładów i obejrzeć prezentacje przygotowane przez Tomasza Serwatkę (Dział Rękopisów) *Od Monachium do Waszyngtonu. Prezentacja sylwetki Jana Nowaka-Jeziorańskiego* oraz Patryka Czepanisa (Dział Starych Druków) *Kontusz i fraczek. Oblicza polskiego Oświecenia*. W czasie trwania Festiwalu Ossolineum odwiedziło ponad 170 osób. Przyjechała młodzież z Legnicy i Kujakowic Górnych.

W ramach XIII edycji największego dolnośląskiego przedsięwzięcia promującego naukę w dniach 21–22 września 2010 roku uczestnicy wrocławskiego święta mogli się spotkać w Ossolineum tym razem pod hasłem „Piękno różnorodności”. Przedstawiono tematy: *Krótką historią teatru polskiego w Grodnie (1784–1864)*, dr Zbigniew Jędrychowski (Dział Nowych Druków Ciągłych); *Konserwatorze do dzieła!... czyli Pan Tadeusz w kąpielu*, Małgorzata Grocholska, Katarzyna Kroczyk (Pracownia Konserwatorska); *Przodkowie GPS – dawne mapy w zbiorach Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, Piotr Galik (Gabinet Grafiki); oraz *Lwowskie zbiory prasy polskiej lat 1801–1945 i ich znaczenie dla kultury narodowej*, Ryszard Nowakowski (Dział Nowych Druków Ciągłych).

Dużym zainteresowaniem cieszył się wykład o mapach, który dawał odpowiedź na ciekawe pytanie: jak radzono sobie z podróżowaniem w epokach, gdy nie znano komputerów i Internetu? Okazało się też, że współcześnie, dzięki technologiom cyfrowym, wracamy do prądródeł kartografii. Młodzież z bardzo dużym zainteresowaniem wysłuchała również wykładu o konserwacji rękopisu *Pana Tadeusza* A. Mickiewicza, ale przede wszystkim była zaciekawiona pokazami konserwacji papieru. Uczestnicy mieli okazję sami się przekonać, jakie efekty daje konserwacja. W specjalnie przygotowanych kuwetach z wodą można było spróbować „kąpiele” kart papierowych z różnymi rodzajami atramentu. Teatrem w Grodnie zainteresowały się natomiast klasy humanistyczne z Prywatnego Żeńskiego Liceum Ogólnokształcącego Sióstr Urszulanek UR we Wrocławiu. Najbardziej specjalistycznym wykładem, o prasie lwowskiej, byli zainteresowani głównie pracownicy Ossolineum.

XIV Dolnośląski Festiwal Nauki odbywał się pod hasłem *Nauka kluczem do natury*. W dniach 20–21 września 2011 roku ponad 380 osób wysłuchało prelekcji i obejrzało pokazy. Zwiedzającym udostępniono zbiory w wersji oryginalnej oraz multimedialnej: Małgorzata Mikuła (Gabinet Grafiki), *Kwiaty naszych pradziadków, Ogród o zmierzchu – ogród spiskowca*; Piotr Galik (Gabinet Kartografii), *Mapa jako wizerunek świata i zwierciadło epoki*; Hanna Kulesza, (Dział Rękopisów), *Od Witkiewicza do Różewicza. Co o pisarzach mówią ossolińskie zbiory?*

Zainteresowanie wykładami i tym razem było bardzo duże. Największą frekwencją cieszył się wykład *Od Witkiewicza do Różewicza...* Posługując się bogatymi zbiorami Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, uchylono rąbka tajemnicy, jaką otoczony jest proces twórczy. Przykłady zaczerpnięto przede wszystkim z ma-

teriałów dostępnych na co dzień tylko badaczom – z rękopisów i maszynopisów, pokreślonych brulionów, notatek, listów, utworów młodzieńczych, żartobliwych tekstów dla przyjaciół, fotografii, słowem: tego, co zwykle pozostaje na marginesie zainteresowań czytelnika. Za przewodników po krainie artystycznej kreatywności posłużyli nam Stanisław Ignacy Witkiewicz, zwany Witkacym, i Tadeusz Rózewicz. Bardzo dużym zainteresowaniem cieszył się również wykład o mapach. Zabytkowe mapy z kolekcji Gabinetu Kartografii pozwalają dostrzec, jak wielki wpływ na ich treść oraz formę graficzną miały czasy, w których je tworzono; pozostają bowiem zwierciadłem, w którym wciąż da się ujrzeć wizerunek minionych epok. Zaskakujący i bardzo ciekawy okazał się wykład o kwiatkach w dziewiętnastowiecznych ogrodach, parkach i mieszkaniach, przygotowany na podstawie przekazów utworów plastycznych i literackich. Mogliśmy poznać miejsce i znaczenie roślin kwitnących w kulturze tego stulecia. W Polsce, podobnie jak w całej romantycznej Europie, powstawały ogrody kształtowane według nowych wzorów. Były one nie tylko elementem krajobrazu, lecz także swoistym manifestem filozofii i sposobu życia.

Rok 2012 to nie tylko wydarzenia sportowe w postaci Euro 2012 w Polsce i na Ukrainie oraz Igrzysk Olimpijskich w Londynie. To także wydarzenia kulturalne, artystyczne i naukowe, odbywające się w ramach Dolnośląskiego Festiwalu Nauki. Od początku roku trwały przygotowania do jubileuszowej XV edycji tego największego w województwie „święta nauki”. Na bogatą ofertę Festiwalu złożyły się imprezy przygotowane przez pracowników uczelni wyższych stolicy regionu, instytutów PAN oraz ogromnej rzeszy współorganizatorów. Poruszana tematyka dotyczyła obchodzonych w roku 2012 rocznic i jubileuszy, m.in. 400. rocznicy śmierci Piotra Skargi, 200. rocznicy urodzin Józefa Ignacego Kraszewskiego, 70. rocznicy śmierci Janusza Korczaka, a także Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych. Powtórzone zostały także imprezy już znane i cieszące się niesłabnącym zainteresowaniem, jak np. Park Wiedzy, Studium Generale, Panteon Nauki Wrocławskiej (ze Wstępu do programu Festiwalu). Hasło przewodnie XV DFN brzmiało „Wspólne odkrywanie świata” i stało się magnesem dla wielu wrocławian. Zainteresowanie wykładami było bardzo duże, ponad 380 osób wysłuchało prelekcji i obejrzało pokazy.

W dniach 24–25 września zwiedzającym zaprezentowano zbiory w wersji oryginalnej oraz multimedialnej: Małgorzata Mikuła (Gabinet Grafiki), *Szukając przeszłości. Ile można wyczytać z odbitki graficznej?*; Piotr Galik (Gabinet Kartografii), *Świat wyobrażony – świat odkrywany. Dawne mapy z kolekcji Ossolineum*; Agnieszka Franczyk-Cegła (Dział Starych Druków), *Renesansowe przewodniki dla pielgrzymów*; Katarzyna Podolec (Dział Informacji Naukowej), *Książki z pejsami, czyli Judaica w zbiorach Ossolineum*; Agnieszka Knychalska-Jaskulska (Dział Rękopisów), *Odkrywanie świata bliższego i dalszego. Relacje i pamiętniki podróźnicze*.

Bardzo dużym powodzeniem cieszył się wykład *Renesansowe przewodniki dla pielgrzymów*. Chrześcijański ruch pielgrzymkowy pojawił się w Europie ok. II wieku n.e. Przez stulecia podróżowano do Rzymu, Jerozolimy czy Santiago de Com-

postela, by oczyścić się z grzechów i uzyskać odkupienie. Dość szybko zaczęły powstawać „kieszonkowe” przewodniki dla pielgrzymów, które zawierały listę miejsc i rzeczy wartych zobaczenia. Celem tej prezentacji było zarysowanie historii pątnictwa w Europie oraz przedstawienie i omówienie cech przewodników renesansowych na podstawie kilku przewodników pielgrzymkowych ze zbiorów ossolińskich. Podróż to fascynujące zajęcie, dające możliwość poznania innych miejsc, ludzi, sposobów życia, krajobrazów i klimatu. Tę tematykę poruszył także wykład *Odkrywanie świata bliższego i dalszego. Relacje i pamiętniki podróżnicze*. Przemieszczano się zawsze i w różnych celach: były więc podróże dyplomatyczne, edukacyjne, handlowe czy też ze zwykłej „ciekawości świata”; odbywano peregrynacje do miejsc kultu i słynących cudami. Podróżą była też wyprawa na jarmark, sejmik, wyjazdy do krewnych i sąsiadów oraz do rozrzuconych po kraju majątków. Te dawne podróże pozostawiły po sobie ślad – pamiętniki i relacje pisane zarówno dla utrwalenia przeżyć i wrażeń, jak i dla informacji o warunkach podróży i miejscach godnych polecenia krewnym i znajomym.

Ciekawym rozwinięciem tematu było spotkanie *Świat wyobrażony – świat odkrywany. Dawne mapy z kolekcji Ossolineum*. Rozwój kartografii europejskiej podążał za odkryciami geograficznymi, dokumentując poszerzający się stan wiedzy o morzach, lądach i krainach poznawanych przez podróżników ze Starego Kontynentu. Jednak bardzo często informacje z opracowań kartograficznych uzupełniano o elementy fantastyczne i legendarne. Tak zatem na dawnych mapach fakty mieszały się z mitami, a rzeczywiste odkrycia – z tradycyjnymi wyobrażeniami odległych krain. Zabytki kartograficzne ze zbiorów ZNiO prezentują szereg takich przykładów.

Wykład *Książki z pejsami, czyli Judaica w zbiorach Ossolineum*, który miał na celu ukazanie świata Żydów przedwojennej Europy Środkowo-Wschodniej, stworzył niepowtarzalną okazję, aby zobaczyć m.in. Torę z sukienką, Talmud wydany we Lwowie, brakteaty hebrajskie, secesyjne ilustracje W. Wachtela czy też *Historię Polski* w języku hebrajskim z rysunkami Sławomira Mrożka. Podczas prelekcji zostały pokazane nie tylko książki, lecz także oryginalne obiekty z różnych ossolińskich działów i gabinetów. Zgodnie z tematem 2012 roku – „Wspólne odkrywanie świata” – zaproponowano także próbę wielostronnego oglądu ryciny z punktów widzenia historyka, historyka literatury, historyka sztuki, etnografa. Za przykład posłużył drzeworyt Andrzeja Zajkowskiego według wzoru Michała Elwiro Andriollego *Umizgi ułana z dziewczyną* – ilustracji do *Pana Tadeusza*. Wykład był ogromnie ciekawy, nie tylko poszerzył naszą wiedzę o technikach graficznych, ale również dał olbrzymią dawkę wrażeń estetycznych.

Wraz z początkiem roku 2013 rozpoczęły się przygotowania do XVI edycji Festiwalu. Wrocławskie środowisko akademickie po raz kolejny zaprosiło wszystkich zainteresowanych do wspólnej podróży w świat nauki, kultury i sztuki, prezentując najnowsze osiągnięcia, poruszające interesującą tematykę we wszystkich dziedzinach wiedzy. Przygotowywane, przez coraz liczniejsze grono organizatorów oraz współorganizatorów spotkania w ramach największego w województwie

„święta nauki”, przybliżyły sprawy związane z rocznicami i świętami, np. Rok Jana Czochrańskiego, Rok Księżnej Daisy von Pless, 100. rocznica urodzin Witolda Lutosławskiego. Nie zabrakło również stałych propozycji, które od lat cieszą się niesłabnącym zainteresowaniem, m.in. wykład prof. Jana Miodka, Debata Oxfordzka, Czynne Poniedziałki, Park Wiedzy. Hasło edycji z 2013 roku brzmiało „Nauka obywatelem Europy” i odnosiło się do przypadającej na 2013 rok 20. rocznicy ustanowienia Obywatelstwa Unii Europejskiej (ze Wstępu do programu Festiwalu).

Do odwiedzin Ossolineum w dniach 24–25 września zachęcały intrygujące tematy: *Stare druki w nowych szatach. O sztuce konserwacji książki*, Małgorzata Grocholska (Pracownia Konserwacji) i Katarzyna Podolec (Dział Informacji Naukowej); *Europa – serce Starego Świata w zbiorach kartograficznych ZNiO*, Piotr Galik (Gabinet Kartografii); *Kosmografia, alchemia, medycyna – XVI-wieczne książki naukowe w zbiorach Działu Starych Druków ZNiO*, Agnieszka Franczyk-Cegła (Dział Starych Druków).

Jak zwykle o imprezach informowały nas katalogi papierowe, szczegółowe informacje na stronach internetowych, a także aplikacje na telefony komórkowe. Bardzo dużym powodzeniem cieszyły się film i prelekcja dotyczące konserwacji książek. Książkę „od podszewki” znają konserwatorzy zabytków. Przechowywane w bibliotece cenne zabytki, zwane starodrukami, dotrwały do naszych czasów w różnym stanie. Aby ratować zniszczone egzemplarze potrzeba fachowej wiedzy i rzadkich już dziś umiejętności. Konserwacja – tam, gdzie to możliwe – obejmuje naprawę uszkodzonych elementów: okładcin, kartek, grzbietu. Gdy to konieczne – książkę rozbiera się na czynniki pierwsze, ujawniając przy tym logikę jej konstrukcji i wiele tajemnic warsztatu dawnych mistrzów. Film *Stare druki w nowych szatach* prezentował pełną konserwację tomiku *Dzieł* Moliere z 1750 roku, poczynsz od demontażu książki, aż po ponowne jej uszycie i oprawienie. Akcję filmu wzbogaciły wyjątkowe ujęcia specjalistycznych zabiegów dokonywanych na trzech innych starodrukach z XVI, XVII i XVIII wieku. Pokaz filmu został dopełniony komentarzem „na żywo” konserwatorów, którzy po projekcji odpowiadali na pytania dotyczące konserwacji zabytków z papieru, pergaminu i skóry.

Odwiedzających zaciekał również wykład *Kosmografia, alchemia, medycyna – XVI-wieczne książki naukowe w zbiorach*. Wynalezienie prasy drukarskiej zmieniło sposób uprawiania nauki, jej pozycję w świecie oraz rangę samego badacza. Bez rewolucji Gutenberga nie byłoby renesansowej rewolucji naukowej. Jak zwykle sporo osób zainteresował wykład dotyczący zbiorów kartograficznych *Europa – serce Starego Świata w zbiorach kartograficznych*. Europa przez wiele wieków dominowała nad resztą znanego świata. Dysproporcje gospodarcze, polityczne i militarne pomiędzy stopniem zaawansowania naszego kontynentu a sytuacją w innych regionach Ziemi były ogromne. Dlatego też w okresie pomiędzy wiekami XV a XIX ukształtowała się i rozwinęła nowożytna, naukowa kartografia.

Kolejny już XVII Dolnośląski Festiwal Nauki „Ścieżki rozumu” odbył się w dniach 22–24 września 2014 roku. W tej podróży towarzyszyli nam jak zwykle

najlepsi przewodnicy – pracownicy działów i gabinetów Ossolineum: Piotr Galik (Gabinet Kartografii), *Piękna czy wierna? Dylematy dawnej kartografii*; Tomasz Serwatka (Dział Rękopisów), *Jan Nowak-Jeziorański (1914–2005) – kurier, polityk, radiowiec*; Dorota Sidorowicz-Mulak (Dział Starych Druków), *Z królewskich księgozbiorów. Książki z supereklibrisami polskich królów i królowych ze zbiorów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*; Agata Janiak (Dział Rękopisów), *Stefan Kisielewski: literat, publicysta i kompozytor. Mistrz obchodzenia cenzury. Rękopisy Kisielewskiego w ZNiO*; Hanna Kulesza (Dział Rękopisów), *Rozumem czy sercem – jak dziś czytać Sienkiewicza?*

Na niektóre pokazy komplet uczestników zgłoszono na kilka tygodni przed planowanym terminem. Refektarz ledwo pomieścił wszystkich chętnych na wykład *Rozumem czy sercem – jak dziś czytać Sienkiewicza?* Powieści Henryka Sienkiewicza od ponad 100 lat utrzymują się na listach bestsellerów. Co jest powodem tak spektakularnego i trwałego sukcesu, uwieńczonego Nagrodą Nobla w 1905 roku? Spróbowano odpowiedzieć na to pytanie, przyglądając się rękopisom utworów powszechnie znanych, jak m.in. *Ogniem i mieczem*, *Potop*, *Pan Wołodyjowski*, *Quo vadis*, a także świadectwom bardziej osobistym, jak listy Sienkiewicza do rodziny, przyjaciół i wydawców.

W roku Jana Nowaka-Jeziorańskiego ciekawa okazała się prezentacja jego bogatego życiorysu – najpierw jako działacza konspiracyjnej akcji „N” (1941–1942), potem „kuriera z Warszawy” do Londynu w latach 1943–1944 i bojownika powstania warszawskiego; następnie jako radiowca w BBC oraz dyrektora w Rozgłośni Polskiej RWE w Monachium (1952–2002). Wreszcie zaprezentowano jego działalność na gruncie amerykańskim (1977–2002) – lobbying na rzecz sprawy polskiej, pomoc dla „Solidarności” w latach osiemdziesiątych, pracę w Kongresie Polonii Amerykańskiej, a po roku 1990 – starania o akcesję Polski do NATO i Unii Europejskiej.

Stefan Kisielewski: literat, publicysta i kompozytor. Mistrz obchodzenia cenzury to wykład, który był okazją do przypomnienia tak ważnej dla polskiej kultury postaci XX wieku i przyjrzenia się warsztatowi pracy pisarza, którego jedynym udogodnieniem była maszyna do pisania. Pisarz, ale czy artysta? Humanista o szerokich zainteresowaniach muzycznych i literackich. Ukrywający się pod pseudonimami autor powieści, w których sensacyjna fabuła oddaje złożoność ustroju komunistycznego. Sam o sobie mówił, że jest człowiekiem wielu wcieleń. Rękopisy znajdujące się w Ossolineum pokazują różnorodny charakter twórczości pisarskiej „Kisiela”. Goście festiwalowi mogli się przyjrzeć oryginalnym kartom powieści, artykułów i felietonów, a także rękopisom notatek z podróży.

Olbrzymim zainteresowaniem cieszył się wykład *Z królewskich księgozbiorów. Książki z supereklibrisami polskich królów i królowych ze zbiorów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*, podczas którego zaprezentowane zostały stare druki posiadające na oprawach supereklibrisy polskich władców: Zygmunta Augusta, Zygmunta III Wazy, Władysława IV Wazy, Marii Kazimiery Sobieskiej, Stanisława Leszczyńskiego, Augusta III Sasa i Marii Leszczyńskiej. Ze względu na znaki włas-

nościowe królów i królowych oprawy te należą do najcenniejszych w ossolińskiej kolekcji. Stanowią ponadto przykłady polskiego i zagranicznego rzemiosła oraz sztuki introligatorskiej.

Po raz kolejny młodzież i osoby dorosłe chętnie wysłuchały prelekcji o ossolińskich mapach, mogąc nacieszyć wzrok ich urodą (*Piękna czy wierna? Dylematy dawnej kartografii*). Od czasów najdawniejszych twórcy map stali przed trudnym do rozwiązania problemem. Musieli wybierać pomiędzy walorami estetycznymi a warstwą informacyjną wykonanych map i planów. Ówcześni odbiorcy oczekiwali bowiem nie tylko wiarygodności informacji kartograficznej, lecz także piękna nabywanego wizerunku świata czy jego części. Ideałem było stworzenie mapy zarówno wiernej, jak i pięknej, lecz jedynie nielicznym mistrzom udało się taki wyczyn.

W 2015 roku Dolnośląski Festiwal Nauki wszedł w dorosłość! Zapoczątkowany przez prof. Aleksandrę Kubicz w 1998 roku Festiwal stał się na przestrzeni lat wizytówką edukacyjno-kulturową miasta. Liczby w postaci 1,5 miliona odwiedzin i 15 tysięcy spotkań świadczą o ogromnej skali i stale rosnącym znaczeniu przedsięwzięcia, które swoim zasięgiem obejmuje coraz większy obszar województwa dolnośląskiego i zyskuje nowe rzesze miłośników.

Przygotowania do „osiemnastki” trwały już od początku roku. Z nadesłanych formularzy zgłoszeniowych przygotowany został program, który miał spełnić oczekiwania nawet najbardziej wymagających „Poszukiwaczy Wiedzy” (ze Wstępu do programu). W czasie Festiwalu nie zabrakło niezwykle interesujących wydarzeń kulturalnych, artystycznych i naukowych. Prezentowana tematyka dotyczyła obchodzonych w roku 2015 rocznic i jubileuszy, m.in. Międzynarodowego Roku Światła i Technologii Wykorzystujących Światło (IYL 2015), do którego nawiązywało hasło Festiwalu – „Światło nauki”.

Powrócono też do imprez już znanych i cieszących się niesłabnącym zainteresowaniem, jak np. Park Wiedzy, Studium Generale, CSI: Kryminalne Zagadki Wrocławia czy wykład prof. Jana Miodka. Po sukcesie z 2014 roku (1600 spotkań i ponad 130 tysięcy odwiedzin) przed organizatorami stało niezwykle trudne zadanie poprawienia dotychczasowych osiągnięć. W miarę upływu czasu wymagania odbiorców stawały się coraz większe. W dniach 21–22 września 2015 roku w Refektarzu ponad 200 osób wysłuchało prelekcji i obejrzało pokazy, które przygotowali: Agata Janiak (*Dział Rękopisów*), *Miłosz, Gombrowicz, Mrożek w rękopisach Andrzeja Kijowskiego*; Dorota Sidorowicz-Mulak (*Dział Starych Druków*), *„A niechaj narodowie...” Mikołaj Rej – jego dzieła, jego epoka*; Piotr Galik (*Gabinet Kartografii*), *Kartografia wieku Oświecenia: jak mapa przestała być dziełem sztuki, a stała się opracowaniem naukowym*.

Największym zainteresowaniem cieszył się wykład poświęcony czołowym dwudziestowiecznym pisarzom polskim: Czesławowi Miłoszowi, Sławomirowi Mrożkowi i Witoldowi Gombrowiczowi, ale również Zbigniewowi Herbertowi oraz Tadeuszowi Różewiczowi. Zostali oni przedstawieni poprzez teksty krytyka literackiego i eseisty – Andrzeja Kijowskiego. W rękopiśmiennym archiwum

Kijowskiego znajdziemy niepublikowane dotąd dzienniki, korespondencję i fotografie, które są cennym materiałem źródłowym, świadczącym o przenikliwym spojrzeniu eseisty na wymienionych twórców. Dla Kijowskiego literatura nie zawsze była najważniejszym wykładnikiem sensu i prawdy. I choć całe jego życie związane było z literaturą, to często zajmował krytyczne stanowisko wobec samej potrzeby tworzenia, dzięki czemu jego postawa jest bardzo aktualna i warta przypomnienia.

Bardzo ciekawy był wykład omawiający i prezentujący dzieła Mikołaja Reja przechowywane w zbiorach Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Twórczość renesansowego pisarza ukazano na tle epoki, w której silny wpływ intelektualny i duchowy wywarła reformacja. Mikołaj Rej przedstawiony został jako piszący w języku polskim twórca, wpływowy i doceniony w czasach odrodzenia. Na zabytki z kolekcji Ossolineum mogliśmy spojrzeć także od strony typograficznej, gdyż XVI wiek był stuleciem znakomitego rozwoju drukarstwa w Rzeczypospolitej.

Jak co roku chętni mogli wysłuchać również prelekcji o ossolińskich mapach. Kartografia europejska swoją stylistyką bliższa była grafice artystycznej niż mapom we współczesnym rozumieniu tego terminu. Zasadnicza zmiana zaszła w tym względzie w wieku XVIII. Mapy stopniowo zaczęły tracić swoje tradycyjne ozdobniki (kartusze, herby, wizerunki potworów, zwierząt i ludzi), zyskując na wierności.

W roku 2016, tym razem pod hasłem „Ziarna wiedzy”, Festiwal zagościł w murach Ossolineum już po raz dziewiętnasty. W dniach 19–20 września na wykłady zaprosili nas: Hanna Kulesza (Dział Rękopisów), *Jak powstały bestsellery. Henryk Sienkiewicz i tajniki jego warsztatu literackiego w ossolińskich rękopisach*; Joanna Grześkowiak-Stepowicz (Dział Informacji Naukowej), *Druki piękne, tajne, unikatowe – o ossolińskich cymeliach*; oraz Piotr Galik (Gabinet Kartografii), *Dawne mapy – okruchy wizerunku planety*.

Zainteresowanie wykładami było bardzo duże – wysłuchało ich ponad 320 osób, przyjechały również grupy młodzieży ze Żmigrodu i z Głogowa. Grupy szkolne skorzystały także z zaproszenia na wystawę przygotowaną przez Dział Edukacji, pt. *Nie „Na marne”. Sienkiewicz w kolekcji Ossolineum*, z okazji aż trzech przypadających w tym roku jubileuszy: 170. rocznicy urodzin pisarza, 120. rocznicy pierwszego wydania *Quo vadis* i 100. rocznicy śmierci noblisty. Te ważne daty wpisały się także w program festiwalowy. Rok Sienkiewiczowski dał możliwość zaprezentowania raz jeszcze sylwetki pisarza, którego powieści od ponad 100 lat utrzymują się na listach bestsellerów. Ossolineum od kilkudziesięciu lat gromadzi jego twórczość i promuje ją za pomocą wydawnictw i wystaw. Dysponując bogatą kolekcją rękopisów Sienkiewicza, zarówno literackich jak i osobistej korespondencji, spróbowano odpowiedzieć na pytanie: co sprawiło, że warszawski dziennikarz stał się światowej sławy autorem i laureatem Nagrody Nobla? Podpatrując jego literacki warsztat, można było się przekonać, w jakim stopniu metody twórcze sprzed stu lat są uniwersalne i mogą posłużyć dzisiejszym młodym adeptom pióra.

Dawne mapy – okruchy wizerunku planety to ciekawie opowiedziana historia rozwoju kartografii wiążąca się ściśle z dziejami odkryć geograficznych. Stopniowe poszerzanie wiedzy o ukształtowaniu powierzchni naszej planety znajdowało swoje odzwierciedlenie w postaci coraz dokładniejszych odwzorowań poznawanych łądów i akwenów. Zachowane w kolekcjach prywatnych oraz instytucjonalnych dawne mapy stanowią cenne źródło do badań nad stanem wiedzy geograficznej i jej rozwoju w minionych stuleciach. Wykład połączony z prezentacją dokumentów kartograficznych ze zbioru Zakładu Narodowego im. Ossolińskich poświęcony był właśnie tym aspektom historii kartografii europejskiej.

Niesłychanie odkrywczy i poruszający wyobraźnię okazał się wykład poświęcony ossolińskiej kolekcji cennych i ciekawych książek XIX–XXI wieku *Druki piękne, tajne, unikatowe – o ossolińskich cymeliach*. Wysłuchano bardzo inspirującej opowieści o drukach bibliofilskich wydawanych ze szczególną starannością przez Samuela Tyszkiewicza, Jana Kuglina czy Jacka Wdzięczaka, opowieści o książkach ilustrowanych przez znakomitych polskich artystów – Władysława Skoczylasa, Stefana Mrożewskiego, Zofię Stryjeńską, Jana Lebensteina, o książkach w zaskakujących oprawach: drewnianych, atlasowych, haftowanych. Była to okazja, aby przyrzeć się wydawnictwom okaleczonym bądź konfiskowanym przez cenzurę oraz współczesnym pracom, które poprzez formę wydawniczą starają się podejmować poważne problemy społeczne.

Historię najchętniej poznajemy, mogąc przyglądać się niezwykłym, przypominającym dawne czasy rękopisom, książkom, numizmatom, dziełom sztuki czy też mapom. Zakład Narodowy im. Ossolińskich jako instytucja wspierająca Festiwal od jego początku wprowadzał uczestników w ten pasjonujący świat. Przez 19 lat odwiedziło Ossolineum ponad 6000 osób. Pamiętamy jednak, że liczby odwiedzających nie możemy traktować jako jedynego kryterium popularności. Sala Refektarza dysponowała ograniczoną liczbą miejsc. Z tego powodu wiele osób nie dostało się na interesujące ich prelekcje.

Na podkreślenie zasługuje aktywność i ogromne zaangażowanie wielu ossolińczyków, którzy przygotowując cieszące się dużym powodzeniem wykłady, dzielili się wiedzą o zbiorach i z pasją opowiadali historię Ossolineum, stając się w tych dniach najlepszą wizytówką instytucji. Utrwalali równocześnie w świadomości mieszkańców Dolnego Śląska pewność, że misją Zakładu Narodowego im. Ossolińskich jest nie tylko chronienie i pomnażanie cennych kolekcji, ale też ich popularyzacja. Z roku na rok zmieniał się profil imprez. Wykłady i pokazy wzbogacono pokazami multimedialnymi, filmami oraz warsztatami, wskazując na nowe formy dostępu do wiedzy. Osoby szczególnie zainteresowane wykładami, historią Zakładu Narodowego im. Ossolińskich otrzymywały informatory, foldery oraz okolicznościowe kartki z reprodukcjami zbiorów ossolińskich. Większość gości festiwalowych była w murach w Ossolineum po raz pierwszy.

Nie sposób opowiedzieć o tych wydarzeniach, bogactwie przeprowadzonych imprez na kilku kartach. Przedstawione informacje obrazują jedynie w zarysie wysiłek organizatorski i popularyzatorski podejmowany w ramach DFN. Sprawo-

zdania festiwalowe początkowo odnotowywały tylko formalne treści, głównie dotyczące rozliczeń finansowych. Festiwal jest bowiem dotowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Dopiero po kilku latach zaczęto odnotowywać liczbę uczestników czy omawiać prezentowane zbiory. Z tego powodu opisy wydażeń festiwalowych różnią się w tak dużym stopniu ich szczegółowością.

W latach 1998–2016 koordynatorem Dolnośląskiego Festiwalu w Ossolineum był Dział Rękopisów i dlatego niniejszy tekst do tych lat się odwołuje. Od roku 2017 funkcję tę pełni Dział Edukacji ZNiO i z sukcesem kontynuuje te działania.

WYKAZ ŹRÓDEŁ

Biuletyny Dolnośląskiego Festiwalu Nauki 2004–2016.

Dybalska Wanda, *Co zobaczyliśmy za zamkniętymi drzwiami Ossolineum*, „Gazeta Wyborcza – Wrocław” 2001 z dnia 28 września.

Dybalska Wanda, *Dokąd idziesz, Czerwony Kapturku?*, „Gazeta Wyborcza – Wrocław” 2002, nr 217 z dnia 19 września.

Dybalska Wanda, *Pisarze Wrocławia na wystawie w Ossolineum*, „Gazeta Wyborcza – Wrocław” 2003, nr 212 z dnia 11 września.

Dybalska Wanda, *Karta zdrowia Wojaczka*, „Gazeta Wyborcza – Wrocław” 2003, nr 212 z dnia 11 września.

Dybalska Wanda, *Od denara do talara*, „Gazeta Wyborcza – Wrocław” 2003, nr 212 z dnia 11 września.

Dybalska Wanda, *Miasto, jakiego nie znacie*, „Gazeta Wyborcza – Wrocław” 2004, nr 193 z dnia 18 sierpnia.

Dybalska Wanda, *Weźmij świeżego żubra albo łosia*, „Gazeta Wyborcza – Wrocław” 2005, nr 213 z dnia 13 września.

Hołownia Ryszard, *Dawny refektarz w gmachu głównym Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu*, Wrocław 2011.

<http://www.festiwal.wroc.pl>

Kaszewski Cezary, *Charakter Wojaczka*, „Słowo Polskie” 2000, nr 222 z dnia 22 września.

Kubicz Aleksandra, *Dziesięć lat minęło*, „Przegląd Uniwersytecki” 2007, nr 6–8, s. 19–21. <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/publication/9557/edition/18022/content?ref=desc> [dostęp: 7 maja 2018].

Programy Dolnośląskiego Festiwalu Nauki z lat 1998–2016.

Sprawozdania z imprez przeprowadzonych w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich z lat 1998–2016.

SŁOWA KLUCZOWE: Dolnośląski Festiwal Nauki, wykład, wystawa, pokaz, dzieło, moneta, mapa, książka, druk

ELŻBIETA OSTROMEŃKA

LOWER SILESIAN SCIENCE FESTIVAL
IN THE OSSOLIŃSKI NATIONAL INSTITUTE

SUMMARY

The article is devoted to the Lower Silesian Science Festival, a yearly event that has been taking place in Wrocław since the year 1998. It is a differentiated proposal of lectures, panel discussions, projections, movies, workshops, and presentations. The festival is addressed to a wider audience regardless of their age and education. The present paper accurately describes the meetings which took place at the Ossoliński National Institute in Wrocław and organized by its employees.

KEYWORDS: Lower Silesian Science Festival, lecture, exhibition, presentation, work, coin, map, book, print

1. Wykład Elżbiety Ostromęckiej *Rękopisy Rafała Wojaczka w zbiorach Działu Rękopisów* podczas III Dolnośląskiego Festiwalu Nauki, 2000.

2. Wykład Iwony Zygmuntovicz *Kultura studencka we Wrocławiu na plakatach i fotografiach* podczas V Dolnośląskiego Festiwalu Nauki, 2002.

3. *Konserwatorze do dzieła!... czyli Pan Tadeusz w kąpiel.* Katarzyna Kroczak i Małgorzata Grocholska podczas pokazu konserwacji papieru w ramach XIII Dolnośląskiego Festiwalu Nauki, 2010 (fot. A. Niedźwiecki).

4. Wykład Piotra Galika *Świat wyobrażony – świat odkrywany. Dawne mapy z kolekcji Ossolineum* podczas XV Dolnośląskiego Festiwalu Nauki, 2012 (fot. A. Niedźwiecki).

5. Wykład Doroty Sidorowicz *Z królewskich księgozbiorów. Książki z supereklibrisami polskich królów i królowych ze zbiorów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich* podczas XVII Dolnośląskiego Festiwalu Nauki, 2014 (fot. A. Niedźwiecki).

6. Wykład Hanny Kuleszy *Rozumem czy sercem – jak dziś czytać Sienkiewicza?* podczas XVII Dolnośląskiego Festiwalu Nauki, 2014 (fot. A. Niedźwiecki).